

Το πούθε κρατάει η σκούφια του ιδρυτή της Μακεδονικής δυναστείας αυτοκράτορα Βασιλείου Α΄ του Μακεδόνα αποτέλεσε αντικείμενο τεράστιας διαμάχης και έρευνας. Όλοι οι Βαλκάνιοι σοβινιστές καβγατζήδες θεωρούν πως η καταγωγή του αποτελεί ακαταμάχητο επιχείρημα στην εθνικιστική τους φαρέτρα. Βυζαντινές πηγές αναφέρουν ότι καταγόταν από την Αρμενία. Αραβικές τον ήθελαν από σλαβική οικογένεια. Άλλες πηγές τα συνδύασαν και αποφάνθηκαν ότι ο Βασίλειος κατάγεται από αρμενική και σλαβική οικογένεια, που εξελληνίστηκε πολύ πιο πριν από τον ένατο αιώνα: Την εποχή εκείνη, οι γονείς του κατοικούσαν στην περιοχή της Αδριανούπολης ή της Χαριούπολης, στη Θράκη, που διοικητικά ανήκε στη Μακεδονία.

Στα 812, ο ηγεμόνας των Βουλγάρων, Κρούμμος, λεηλατούσε όλη τη Θράκη και εξανάγκασε 10.000 αιχμαλώτους να μετεγκατασταθούν πέρα από τον Δούναβη. Ανάμεσά τους ήταν και η οικογένεια του νεογέννητου Βασιλείου. Κατάφεραν να επιστρέψουν στη Θράκη το 837, όταν ο Βασίλειος ήταν πια 25 χρόνων: Αγράμματος, πανέξυπνος, πανέμορφος, με τρομερή μυϊκή δύναμη και καταπληκτική ιππευτική δεινότητα αλλά και με ιδιαίτερα αριστοκρατικούς τρόπους.

Στα 856, ήταν ιπποκόμος του αυλικού αριστοκράτη Θεοφιλιτζη, τον οποίο ακολούθησε σ' ένα ταξίδι στην πόλη της Πάτρας. Ο εκεί φεουδάρχης Δανιήλ είχε πεθάνει αφήνοντας στην απαρηγόρητη χήρα του, Δανιηλίδα, αμύθητη περιουσία. Όσο να τελειώσει ο Θεοφιλιτζης τις δουλειές του, ο Βασίλειος πρόλαβε να χαρίσει στη χήρα κάμποσες αξέχαστες νύχτες. Έφυγε πλουσιότερος σε χρήμα και σε γνώση, καθώς έμαθε και το τι σημαίνει να διατηρεί καλές σχέσεις με την υψηλή κοινωνία και το ιερατείο. Κάποιοι μάλιστα προφήτευσαν πως μέλλον λαμπρό τον περιμένε.

Στην Κωνσταντινούπολη, κατάφερε να γίνει διάσημος ως ιππέας και δε δυσκολεύτηκε να μπει στους αριστοκρατικούς κύκλους και να εξασκήσει με επιτυχία τις ερωτικές του επιδόσεις. Οι κυρίες της αυλής τον γνώρισαν στον άρχοντα Βάρδα που πολύ εκτίμησε τη φιλία του. Τον σύστησε στον αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄. Κι αυτός τον εκτίμησε: Τον έκανε πρωτοστράτορα πρώτα και παρακοιμώμενο (έμπιστο φύλακα) έπειτα. Ο Βασίλειος δε δίστασε να διώξει τη γυναίκα του Μαρία και να παντρευτεί την ερωμένη του αυτοκράτορα, Ευδοκία Ιγγελίνη.

Τον ίδιο καιρό, οι γύρω από τον Δούναβη Βούλγαροι τιμούσαν την ειρήνη με τους Βυζαντινούς, που όμως δεν έπαυαν να τους αντιμετωπίζουν με καχυποψία. Μαθαίνοντας για τον εκχριστιανισμό των Σλάβων του Μοράβα, ο ηγεμόνας των Βουλγάρων, Βόρης,

διστάσθηκε ότι το όλο ζήτημα λειτουργούσε σαν διαβατήριο εξόδου από την απομόνωση. Δε δίστασε (864) να βαφτιστεί. Το πράγμα έγινε με ιδιαίτερη λαμπρότητα, με τον αυτοκράτορα Μιχαήλ, που έδωσε στον νεοφώτιστο το δικό του όνομα αλλά και προίκα την περιοχή της Ζαγοράς (στις βόρειες πλαγιές του Αίμου). Ο Βόρης άδραξε την ευκαιρία να στείλει τον γιο του Συμεών στην Κωνσταντινούπολη να σπουδάσει την επιστήμη της διοίκησης αλλά και τη βυζαντινή ζωή.

Κάποια στιγμή, ο άρχοντας Βάρδας συγκρούστηκε με τον αυτοκράτορα Μιχαήλ. Ο Βασίλειος ήξερε με ποιον να πάει και ποιον να αφήσει. Και όχι μόνο. Μπήκε επικεφαλής συνωμοτών μισθοφόρων και δολοφόνησε τον Βάρδα, στη διάρκεια μιας εκστρατείας εναντίον των Αράβων. Καταύποχρεωμένος ο αυτοκράτορας, έναν τρόπο είχε να δείξει την ευγνωμοσύνη του: Υιοθέτησε τον Βασίλειο και τον διόρισε μάγιστρο (26 Μαΐου 866), καίσαρα και συμβασιλέα.

Στο εξής, Μιχαήλ και Βασίλειος μπεκρούλιαζαν παρέα. Η νύχτα της 23ης Σεπτεμβρίου 867 τους βρήκε στο εξοχικό παλάτι να ξεπερνούν τα όρια της κραιπάλης. Ο Μιχαήλ έπεσε ξερός από το ποτό. Ποτέ δεν ξύπνησε: Ο Βασίλειος βρήκε ιδανική ευκαιρία να τον δολοφονήσει. Αναγορεύτηκε αυτοκράτορας: Βασίλειος Α' ο Μακεδόνας, ιδρυτής της ένδοξης Μακεδονικής δυναστείας.

Τα νέα έφτασαν ως την Πάτρα, όπου ζούσε ακόμα η Δανιηλίδα. Θυμήθηκε εκείνες τις πριν από 21 χρόνια αξέχαστες νύχτες κι αποφάσισε, πριν να τον επισκεφθεί, να του στείλει ένα δωράκι: Το πακέτο περιελάμβανε 400 νέους, 100 ευνούχους, 100 παρθένες, 400 κομμάτια ύφασμα πυκνοϋφασμένο, 100 κομμάτια ύφασμα αραχνοϋφαντο κι ανάλογο αριθμό από χρυσά κι ασημένια επιτραπέζια σκεύη. Η ίδια ακολούθησε με μια συνοδεία από 300 δούλους. Κι όταν ο Βασίλειος πέθανε στο κυνήγι (886), η Δανιηλίδα κληροδότησε στον διάδοχό του Λέοντα Στ' (886 - 912) ογδόντα επαύλεις και αγροκτήματα, τεράστια περιουσία σε ρευστό, κοσμήματα, οικιακά σκεύη, πολύτιμα έπιπλα, πολυτελή υφάσματα, αναρίθμητα ζώα και χιλιάδες δούλους. Τόσο όμορφα είχε περάσει.

Γύρω στα 888, ο Βόρης των Βουλγάρων βαρέθηκε να ηγεμονεύει κι αποσύρθηκε σε μοναστήρι, αφήνοντας στον γιο του Βλαδίμηρο όλες τις ευθύνες. Τέσσερα χρόνια αργότερα, παράτησε το καλογερίλικο, επέστρεψε στα εγκόσμια, έδωξε τον Βλαδίμηρο που τα είχε μουσκέψει και ανακήρυξε ηγεμόνα τον Συμεών (893). Έζησε άλλα 14 χρόνια ως ιδιώτης κι έτσι πρόλαβε να διαπιστώσει πόσο λαμπρά είχε πράξει.

Η ζωή του πρώτου βασιλιά της Βουλγαρίας Συμεών είναι η μικρογραφία της βαλκανικής ιστορίας στα μεσαιωνικά βυζαντινά χρόνια, κοιταγμένη από την «άλλη πλευρά». Νεαρός, βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου μεγάλωσε και ανατράφηκε ελληνικά, διάβασε κι αγάπησε τα έργα του Αριστοτέλη και τους λόγους του Δημοσθένη κι έφτασε στο σημείο να αποκαλείται *Semigraecus* (Μισοέλληνας). Ο ίδιος έβρισκε χρόνο και για να συγγράφει. Το πρώτο που έκανε ως ηγεμόνας, ήταν να μεταφέρει την πρωτεύουσά του, από την Πλίσκαβα, στην Πρεσλάβα (το μετέπειτα Εσκή Σταμπούλ των Τούρκων, αν και ξαναπήρε το όνομά της στα 1878).

Οι Βυζαντινοί βρήκαν έδαφος να δράσουν. Με διάταγμα, εκτόπισαν τους Βούλγαρους εμπόρους από την αγορά της Κωνσταντινούπολης και τους έδωσαν χώρο στη Θεσσαλονίκη. Η ενέργεια αυτή τόνωσε τις σχέσεις Βουλγαρίας - Θεσσαλονίκης, έπληξε όμως τα βουλγαρικά συμφέροντα στην πρωτεύουσα. Ο Συμεών διαμαρτυρήθηκε αλλά δεν υπήρχε άνθρωπος να τιθασεύσει την αριστοκρατία. Αποφάσισε να δράσει, όπως αυτός ήξερε. Η εισβολή του στη Μακεδονία ταρακούνησε την αυτοκρατορία.

Ο στρατός, που στάλθηκε εναντίον του, νικήθηκε. Ο Συμεών έκοψε τις μύτες των αιχμαλώτων και τους έστειλε πίσω. Οι Βυζαντινοί έπεισαν τους άγριους νομάδες Μαγυάρους, φοβερούς τοξότες και καβαλάρηδες, να εισβάλουν στη Βουλγαρία κι έστειλαν και στόλο να τους περάσει από τη μια όχθη του Δούναβη στην άλλη.

Οι Μαγυάροι προκάλεσαν μεγάλο πονοκέφαλο στους Βουλγάρους, ώσπου ο Συμεών εκστράτευσε στη Βεσσαραβία, απ' όπου ξεκινούσαν, κι αιχμαλώτισε γυναίκες και παιδιά. Όταν γύρισαν στις εστίες τους, οι Μαγυάροι δεν βρήκαν κανέναν. Μετανάστευσαν στην περιοχή ανάμεσα στον Δούναβη και τον Τάις, όπου εγκαταστάθηκαν αρπάζοντας γυναίκες από τους γείτονες Γερμανούς (βόρεια) και Σλάβους (νότια). Τον ίδιο καιρό, ο Συμεών τα βρήκε με τους Βυζαντινούς. Στα 904, αποχώρησε από όλα τα εδάφη που προηγουμένως είχε κυριεύσει.

Ο πόλεμος ξανάρχισε το 912 με εισβολή στη Θράκη και τέλειωσε το 927, όταν ο Συμεών πέθανε. Στο ενδιάμεσο, η Βουλγαρία έφτασε σε πολύ μεγάλη ακμή, ενώ ο ηγεμόνας της πολιορκήσε μάταια τρεις φορές την ίδια την Κωνσταντινούπολη. Έπεισε όμως τον πάπα να τον αναγνωρίσει «τσάρο των Βουλγάρων και αυτοκράτορα των Ρωμαίων» υποδηλώνοντας με σαφήνεια τις προθέσεις του. Έγινε ο πρώτος βασιλιάς των Βουλγάρων.

Μέσα σε μικρό διάστημα, άπλωσε τα σύνορα του κράτους του ως την Αδριατική στα δυτικά

(περιλαμβάνοντας ολόκληρη τη Σερβία και την Κροατία), πήρε τη Βλαχία και κομμάτια της Τρανσυλβανίας και της σημερινής Ουγγαρίας στα βόρεια, τμήματα της Μακεδονίας και της Θράκης στα νότια και βάλθηκε να εκπολιτίσει τον λαό του.

Η Πρεσλάβα στολίστηκε με έργα ελληνικής τέχνης, ανάκτορα και εκκλησίες, εξωραΐστηκε κι έγινε κέντρο μετάφρασης αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στην παλαιοσλοβενική γλώσσα (μέσω αυτής πέρασαν τα αρχαιοελληνικά συγγράμματα στη σερβική και στη ρωσική γλώσσα).

Η ελληνοκεντρική ιστορία παρουσιάζει τον πρώτο τσάρο των Βουλγάρων περίπου ως ληστή τρομοκράτη των βόρειων περιοχών της αυτοκρατορίας. Ήταν όμως στ' αλήθεια ο πρώτος πραγματικός βασιλιάς του λαού του. Κι είναι ευτύχημα για το ελληνικό στοιχείο το ότι είχε ελληνική παιδεία. Μέσα από αυτήν, η ελληνική κουλτούρα πέρασε στον βουλγαρικό λαό, που έγινε το κανάλι για τη διοχέτευση της γνώσης και στους κατακτημένους από τον Συμεών Σλάβους. Όπως νωρίτερα οι Σλάβοι έγιναν το κανάλι μέσα από το οποίο πέρασε η διδασκαλία του χριστιανισμού και στους Βουλγάρους. Άλλωστε, τα χρόνια της βασιλείας του Συμεών δεν χαρακτηρίζονται τόσο από τους πολέμους του με το Βυζάντιο, όσο για το ότι αποτέλεσαν τον χρυσό αιώνα του παλαιοσλαβικού πολιτισμού. Τότε ήταν που άνθισε και για πρώτη φορά η σλαβική φιλολογία, ενώ οι μεταφράσεις των αρχαίων στα σλαβικά είναι πολύτιμες για την επιστήμη, καθώς χάθηκαν πολλά πρωτότυπα κείμενα και μόνο μέσα από αυτές τα γνωρίζουμε.

Όμως, μαζί με τον χριστιανισμό και την ελληνική κουλτούρα, Σλάβοι και Βούλγαροι γεύτηκαν και τους καρπούς της διάκρισης των τάξεων. Η φεουδαρχία που ανθούσε στη Βυζαντινή αυτοκρατορία, βρήκε αξίους μιμητές στους βόρειους γείτονες. Και οι πόλεμοι του Συμεών με σύγχρονες μεθόδους απαιτούσαν χρηματοδότηση που μεταφραζόταν σε βαριά φορολογία των υπηκόων.

Οι Βυζαντινοί βοήθησαν τους Σέρβους και τους Κροάτες να εξεγερθούν. Οι τελευταίοι νίκησαν τους Βούλγαρους σε καθοριστική μάχη το 927, χρονιά που πέθανε ο Συμεών. Εξεγέρθηκαν και οι πέρα από τον Δούναβη υπήκοοι κι έδωξαν κι αυτοί τους Βούλγαρους.

Στο εσωτερικό του κράτους, η αριστοκρατία των βογιάρων φεουδαρχών δεν έβλεπε για ποιον λόγο έπρεπε να υπακούει στον γιο και διάδοχο του Συμεών στον θρόνο της Βουλγαρίας, τσάρο Πέτρο. Κι ο βογιάρος Σισμάν επαναστάτησε, κυριάρχησε στη Δυτική Βουλγαρία και ίδρυσε εκεί δικό του κράτος, στο οποίο συμπεριέλαβε (963) τη Βόρεια

Μακεδονία και την Αλβανία.

Στο κράτος αυτό αναζητούν τις μεσαιωνικές τους ρίζες οι σημερινοί κάτοικοι του κρατιδίου των Σκοπίων.

(Ελεύθερος Τύπος, 29.10-2.11.2013) (τελευταία επεξεργασία, 2.11.2013)